

2002-07-28

Fornfynd vid Hallfose i Dalhem och spår efter gammal bebyggelse m.m.

Av Folke Larson

Många gamla föremål har hittats i jorden vid Hallfose under årens lopp som visar att människor varit verksamma där i flera tusen år. Även stensättningar som varit gamla boplatser har funnits. Det mesta har emellertid odlats bort och spåren i stort sett försvunnit. Jag skall här försöka beskriva det jag känner till. Född och uppväxt på gården och sedan bonde under flera årtionden gör att jag är väl bekant med nära nog varje kvadratmeter. Den hembygdsforskning som jag sysslat med har berikat kunskaperna ytterligare.

"Stabbstycket", det kallades så i gamla tider och var beläget i den nordöstra delen av fastmarken, ungefär ett tunnland i storlek. Området låg högre än omgivande mark och innehöll en väldig ansamling av sten. Det finns beskrivet i handlingarna till "Laga skifte 1876 – 1884" och är utmärkt på skifteskartan. Där sägs det vara en "skogbeväxt äng med en mängd stensättningar" och inuti den en "gammal igenlagd åker". Det var mycket nyodlingar på 1860- och 70-talen och mera blev det efter skiftet då man hade nya gränslinjer att rätta sig efter. Vad Stabbstycket beträffar så har min farfar Jacob Larsson omnämnt det i ett brev från Amerika 1888 adresserat till sin far vid Hallfose. Då var även hans bror Lars i Amerika och Jacob skriver så här: "Jag hörde att Oscar och Niklas (drängarna på gården) hade varit ihop med stabbstycket men Ni trodde att det blev svårt att få bort stenarna för den myckna snöens skull, väl, låt dem ligga de ruttnar väl icke om de ej skulle komma bort på en vinter, kan de blott få klart två- tre tvärsbräddar åt Hesselbyskiftet så att vattnet kan ledas ut i kanalen, så låt resten ligga tills någon av oss kommer hem så skall vi hjälpa er köra bort dem."

Så väldigt snabbt gick det inte att röja och odla i området. Stabbstycket blev slutgiltigt uppodlat på först på 1920-talet. Min far har berättat att de då anlade ny åkerväg. I samband därmed släpades en mängd stora stenar ut från Stabbstycket och sänktes ner i den nya åkervägen. Där har alltid varit mycket sten i Stabbstycket även sedan den blev uppodlad. Tonvis med sten har varje år körts bort därifrån. Före Laga skifte tillhörde Stabbsycket Johanssons part vid Hallfose.

Vad jag minns från min ungdom: Stabbstycket hade en ungefär två meter bred kompakt stensträng runtom, mest på den södra och östra delen, där matjordslagret var mindre än tio centimeter djupt. Lite bättre var det inuti området. Artur Larsson Tule i Ganthem brukade plöja för oss på höstarna och det hände att jag var med på 1940-talet och korpade upp sten i plogfårans botten i stensträngen, medan han plöjde. Det har också hittats en del stenklot i Stabbstycket, men det är inte specifikt för detta område, stenklot har hittats runtom i angränsande åkrar. Det har också funnits en kalkstensrauk i södra stensträngen som stack upp c:a 30 cm ovan jord. Den sprängdes bort till under plogdjup i samband med täckdikningen 1962.

Min teori om stabbstycket är att det en gång varit en "Stavgård" eller liknande bosättning eller kultplats, kanske omgärdad av palissad i stensträngen.

Åkern som låg mellan det stora genomgående diket (numera igenlagt med rör) och stabbstycket kallade vi förr "Stenbulderbacke". Tidigare förstod jag inte varför. Där fanns inte speciellt mycket sten i den åkern. Men om man tänker sig slutningen mot stenklotet så är det lättare att förstå. I den åkern hittade jag på 1980-talet en sandsten, storlek längd 14 cm, bredd 6,5 och 8 cm. tocklek 8 cm. Sandstenar finns ju inte naturligt i den jorden så den måste ha kommit dit av människohand.

"Buge", ett område väster om Stabbstycket, till hälften på vår part, till hälften på Johanssons part och gränsar i norr mot ett änge som förr kallades klockarstycket och fick nyttjas av församlingens klockare. Buge tillhörde Gandarve före laga skifte och kallades då "Gandarve storängsåker" och innan det blev uppodlat "Gandarve storäng". Då gränsade det mot Hallföse storäng som sträckte sig därifrån ända till Dalhemsån med "Hesselbyeken" som gräns i söder och i norr till bäcken som rinner ut i ån

Ännu tidigare hette det "Buge äng" och tros ha haft bebyggelse någon gång långt tillbaka i folkvandringstid eller vikingatid. Per-Göran Ersson gjorde i början på 1970-talet en fosfatkartering av området, som ingick i en akademisk avhandling som Ersson publicerade 1974 i boken "Kolonisation och ödeläggelse på Gotland".

Det sägs att det skulle ha funnits en landsdomare eller annan ämbetsman med namnet "Buge", men att man inte visste var han hade bott någonstans, kanske vid Buge i Dalhem vad vet jag? Jag har inte funnit några stenvastar där eller annat spår som tyder på gammal bosättning i det området. Utom möjligen i nordvästra hörnet (på kartskissen i gränsen mellan KB och KC) där en sträng av lite större stenar legat tätt efter varandra i nord-sydlig riktning. Plogen har plockat upp dem efter hand under en följd av år. Stenklot har jag hittat där samt en liten sandsten 3½ cm tjock platt och 9 cm i diameter nästan rund. Den har 4 sliprännor på ena sidan och en på den andra. Den hade förmodligen brustit i två delar och det var den större delen som hittades.

För att hålla fyndplatsen i minnet gav jag slipskårestenen namnet "Bugens pennvässare". Sliprännorna var av den storleken att en blyertspenna kunde läggas in i spåret. Vad jag har hört har en liknande sten har hittats vid Kaungs i Dalhem.

"Ängsåker" En stor del av de föremål som lämnades in till Gotlands fornsal under nyodlingstiden på 1870-talet är med största sannolikhet hittade i NA Ängsåker. I fornsalens förteckning över inlämnade föremål är följande komna från Ängsåker: Inv. 5644, 5646, 5840, 6392 och 11561. Dessutom har en bildsten hittats och förts hem till gården, där den förvarades tills den så småningom lämnades in till fornsalen. I fornsalens inventarieförteckning med nr C 1398 står det att den inlämnats 1911 från Jacob Larsson Halfoser i Dalhem. Stenen är av kalksten och höjden är 90 cm. Den saknar inhuggen bild eller text. Fotografi av den finns i boken "Gotlands Bildsteine II av Sune Lindqvist. Funnen 1873 eller -74 vid plöjning för nyodling nordost om gården, c:a 500 m. från denna. Invid stenen fanns bitar av en liten lerurna, div pärlor samt fragment av brons- och järnbitar, vilka föremål blev sända till Statens Historiska Museum. Lägesbeskrivningen av fyndplatsen stämmer bra med "NA Ängsåker".

Inv. 5644: Ett söndrigt spänne, 1 Nyckel, 2 små hängprydnader, små bitar av kedjor m.m. av brons, bitar av ett lerkärl, 5 små järnbitar m.m. Funnet av Jacob Larsson Halfoser uti Ängsåker under 2 kalkflisor. Inlämnat 14 dec. 1875.

Inv. 5646: Ett söndrigt, nu lagat lerkärl med ett öra och sirater. Höjd 3,9", diam. 4,2". Funnet av Jacob Larsson uti Ängsåker. Inlämnat 14 dec. 1875.

Inv. 5840: 33 hela och 12 söndriga eller hopsmälta pärlor, 7 länkar av bronskedja, 4 bitar av benkam, brända samt 3 järnbitar funna av Jacob Larsson i en äga där förut fyndet 5644 anträffats. Inlämnat 7 nov. 1876.

Inv. 6392 A. Ett halvelliptiskt järnbeslag...En bit av en bronsnål...Ett fragment av ett slags häkta (?) av brons, med fem hål...60 glas- och lerpärlor, skadade av eld, samt omkring 15 hopsmälta pärlor och klumpar.. 10 ungefär tumslånga spikar. Funnet av Jacob Larsson på samma ställe, där för 4 år sedan fynd anträffats, som för statens samlingar blivit inlöst. Inlöst den 20 aug. 1879.

Inv 11561: Nedre delen av klingan till ett tveeggat svärd av järn, förrostat....

Spjutspets av järn med rund holk.... Dito rund holk med nedre delen avslagen.... Bladet till en starkt förrostad spjutspets av järn med spår av rund holk.... Yxa av järn med skafthål av typ ss M. fig 263....Dito med kort skaftholk....Stycke av järn smält obearbetat...Diverse bronsfragment däribland en lång mycket smal ten, en rund skålla med nithål, en spirallagd ten, en liten söndrig ring m.m. Diverse järn och träfragment....Sländtrissa av ben halvklotformig...Långt smalt fyrkantigt bryne av skiffer....Div. fragment av tyskt stengodskärl....Diverse brända klumpar av lera flera av dessa hava konkava ytor, som om de varit inpassade mellan runda avbarkade trästycken av ej synnerligen stora dimensioner....Tunn spetsig sten, naturbildning... Funna i en åker under ovannämnda gård, där fynd förut gjorts. Inlöst från Jacob Larsson.

Mina egna iakttagelser från Ängsåker: Enstaka stenklot har hittats då och då i samma omfattning som åkrarna norr och nordväst därom ~~inga~~ men inga ansamlingar någonstans. På ett visst ställe har plögen plockat upp fler stenar än normalt för åkern i övrigt, men annars är det är inget som speciellt skiljer den åkern från åkrarna runtomkring, förutom de runda fläckarna som jag sett ibland och undrat över. De runda fläckarna, två eller tre stycken med en genomsnittlig diameter på ca. 8 till 10 meter har blivit synliga på torra eftersomrar i återväxten när åkern har legat i vall. Fläckarna har då varit gröna med god växtlighet, medan åkern i övrigt varit nedtorkad och brun.

Under årens lopp har jag hittat åtskilliga föremål i jorden utöver de stenar jag tidigare nämnt. En del har jag uppenbart själv tappat såsom verktyg och delar av redskap, de kommer tillbaka efter 2 till 10 år när jorden blivit vänd några gånger. Andra föremål såsom hästskor och delar till hästredskap har troligen tillhört 1900-talets första del. Men allt det andra såsom äldre typ av hästskor, klackjärn, diverse järnbitar, lerkrukeskärvor, porslinskärvor m.m. är svårt att uppskatta ålder på, om de är 100 år eller 1000 år. De har heller inte varit koncentrerade till något område, utan det har hittats lite här och var i åkrarna.

Ett antal svarta eller gråsvarta stenar, en del med inslag av brunt, har jag funnit koncentrerade till västra delen av TA Ekåker. De är poriga och ser ut som om de har varit smälta. Jag har ofta undrat över dem. Kan det vara meteorstenar eller har de med mänsklig verksamhet att göra? Ingen av stenarna har varit större än 10 cm. Området där de hittats är i och omkring den ås som sluttar i både söder och norr med högsta delen vid gränsen mellan de båda åkerstyckena TA Ekåker. Jorden är där bemängd med stenar av mindre storlek där och jag tror att det är en forntida strandvall eller avlagring från istiden.

Hemma i trädgården 1892. Inv. 10222. Försmält massivt bronsstycke, tresidigt (del av en grytfot)...Mängd bitar av ett lerkärl som Sv. F. 395, men utan ornering, 3 bitar av ett lerkärl av samma form som föregående, Funna under trädgårdsanläggning av L. P. Larsson. "Vid uppbyggnad av en kalkstensflis, omkring 1 meter i fyrkant, anträffades krukans bland kol och brända ben".

På senare tid, alltså på andra hälften av 1900-talet har vi funnit ett bronsspänne i en blomsterrabatt hemma i trädgården och själv har jag grävt upp ett ljuster av järn ca 10 meter därifrån. Ett nästan likadant ljuster som är skaftat finns sedan tidigare på gården.

Andra föremål som finns på gården sedan min barndom och som jag inte vet var eller när de har hittats är dels en sten yxa i svart granit, 4 cm. tjock och 8 cm. från spetsen till skafthålet där den är brusten, men utan skarpa kanter. samt en järnyxa och en spjutspets som är 20 cm lång av järn från vikingatid. Spjutets yttersta spets och även en del av skafthålet är bortrostat.

Zachrissons torp (mitt emot Stall Dalhem). Inv 9666. Lång sammanböjd silverten, fyrkantig, vikt ej fullt 101 gram. Funnen av Karl Zachrisson Halfoser vid grävning i trädgården invid bostaden.

Följande inlämnade föremål funna vid Halfose, där fyndplatserna inte kan fastställas:

Inv. 5740, Ett mycket skadat ringspänne av brons. Funnet av Johan Pettersson i en till Halfoser hörande äng. Inlöst 23 maj 1876.

Inv. 5842, En tunn mejsel av grönsten, övre ändan avslagen, eggen snett avslipad. Längd nu 4,15", bredd vid eggen 1,65", tjocklek 0,5". Funnen av Jacob Larsson, inlöst 7 nov 1876.

Inv. 6392 B, Övre delen av en skafthålsyxia av diorit avslagen snett över skafthålet. Funnet av Jacob Larsson och inlöst 20 aug. 1879.

Inv. 10216, Bronssölja, (medeltida) Alldeles platt, genombruten, ornerad med tremulérstick. Längd 4,75, bredd 2,85, tjocklek 0,2 cm. Funnet i en åker till hemmanet av Jacob Larsson Halfoser.

Inv. 10620, Eneggat järnsvärd i 5 större delar och en mängd smärre avlagringar... Spjutspets av järn med ryggat blad... Fragment av bronsbleck, funnet tillsammans med järnet. Längd 1,4 cm.... Stenyxa utan skafthål avsmalnande uppåt med rundad, svagt oval genomskärning.... En mängd (50 à 100) mindre bitar av lerkärl, sannolikt flera av vilka ett synes ha varit ovanligt stort....

Inv. 11287. 1. Nedre delen av en spjutspets av gulvit flinta, längd 9 cm, bredd 2,65 cm. Funnen i en åker. 6. Nål av brons av typ ss. Månadsbladet 18 fig 42 (mjå), längd 5,15 cm. 7. Pärla av glasfluss, gul, diam. 1,15 cm. tj. 0,9 cm.

Halfoser eller Nygårds. 5. Doppsko av järn till svärdskada, längd 6,75 cm. (ä j.å).

9. Obearbetad bronsklump, längd 3,8 cm, bredd 2,8 cm. 10. Stycken av bränd lera, med dels runda dels plana intryck. Möjl. Lerklining till en byggnad.

Lerkärlen och stenyxan äro funna på olika ställen i en åker och järnföremålen bland smärre stenar, som låg utan ordning i en annan åker och syntes brända, ben anträffades ej. Inlämnat av Jacob Larsson Halfoser.

Inv 14011, Ringspänne av brons, med ändarna uppvikta och slutande i 14-sidiga knoppar (kuber med avfasade hörn) Största diam. 4,8 cm. Nålens längd 5,6 cm. Fyndet gjordes av arbetaren Karl Jacobsson Tomta i Halla socken under under bethackning i en Jacob Larsson tillhörig åker.

I sammanhanget vill jag nämna om två vykort från Gotlands fornvänner och återge texten i dessa:

Herr Jacob Larsson Halfoser i Dalhem Gotlands Hesselby.

Hvad de där stenkulorna varit använda till, har det ej lyckats mig att få reda på, men naturligtvis böra de tillvaratagas, och vore jag tacksam, om jag vid tillfälle finge dem insända till fornsalen. Visby den 24 mars 1910

Högaktningsfullt

Ernst Hellgren.

Lantbrukaren Herr J. Larsson, Halfoser i Dalhem, Gotl. Hesselby.

För den gåfva till Gotlands Fornsal af 13 st. stenklot och del af en stenyxa får jag härmed framföra föreningen gotlands Fornvänners hjärtliga tack.

Tingstäde 1. Oktober 1915.

Ernst Hellgren.

Men historien är inte slut med detta. Vid ett av ovanstående tillfällen lämnade min farfar in stenarna i en låda, som tillhörde en antik snedklaffsekretär.

Jag var med när hembygdsföreningen i Dalhem gjorde ett studiebesök på fornsalen på 1980- talets början. Då berättade jag för vår handledare om lådan som min farfar

lämnat in och sa, att jag ville ha tillbaka lådan. Jag har inte hört något därifrån om det ännu, fast det gått 20 år sedan dess. Sekretären finns kvar och väntar fortfarande på sin låda.

Silverskatterna. I Hemåker. På Johanssons part vid Hallföse, 230 m från gården har två silverskatter hittats i jorden ett tjugotal meter från varandra i samma åker.

Det första fyndet gjordes redan 1868.

Inv. 3901. Fem hela och några bitar av Kufiska silvermynt, Alla Samanider. Funna under dikesgrävning av Lars Peter Olofsson och löstes in 19 aug. 1868.

Inv. 7551. 142 hela samt bitar av tyska, anglosachsiska och danska silvermynt. Vikt 204,85 gram. Funna av J. Johansson vid plöjning. Löstes in 1884.

Inv. 7669. 300 arabiska, tyska och anglosachsiska silvermynt. Vikt 413,47 gram. Funna av J. Johansson på samma ställe som No. 7551. Inlöst 2/6 1885.

Majvor Östergren har i sin akademiska avhandling "Mellan stengrund och stenhus" behandlat Gotlands vikingatida silverskatter som boplatsindikation. Utgivet 1989.

Där har hon också behandlat silverskatterna vid Hallföse. Platsen var undersökt 1977 och inga rester av silverskatten påträffades då. Andra arkeologiska fynd i detta område är 1. Dräktnål av brons med slätt, päronformat huvud – sannolikt vikingatid. 2. Järnkniv, 3. Kil(?) av järn, 4 –5. Två nitar av järn, samt hemsmidd spik av järn. Silverskatterna dateras till äldre respektive yngre vikingatid. Det enda daterbara bronsföremålet kan inte närmare bestämmas än vikingatid.

Expertisen är helt säkra på, att man gick inte ut i markerna och grävde ner sina värdesaker, utan det var inne i bostaden man gömde undan eller grävde ner föremålen, som sedan av olika anledningar föll i glömska. Den person som gömt undan skatten och visste var den fanns kanske hade avlidit.

Majvor Östergren vill mena att boplatsen Hallföse hade legat där silverskatten hittades och att flyttningen därifrån hade skett tidigast år 1056. Det år som det yngsta myntet är daterat.

Att man inte hittade några mynt 1977 kan bero på att man letade på fel ställe. Efterundersökningar på 1990-talet har gett bättre resultat och ytterligare ett antal vikingatida silvermynt har hittats.

Om svärdsliplingsstenar i Dalhemsån, vid Hallföse och Munkebos marker.

Gotland Dalhem sn. Hallföser.

Till Riksantikvarien ! (475/05)

Under den utdikning av Roma myr, som i dagarna börjats, skall även en del av Dalhemsån sänkas. Ungefär i trakten av Hallföser i Dalhem finns just inom det område som skall sänkas dels gravkullar nära årännan, dels s.k. svärdsliplingsstenar (anser Månadsbladet 1875, brev av S.W. Lundberg), vilkas undergång vid arbetet torde vara given, om ej skyddande åtgärder företagas. – Enklarest vore uppmäta "svärdsliplingsstenarna" och fotografera deras nuvarande läge i förhållande till årännans vatten, samt tillhålla arbetsingenjören att tillse, det de uppforslades hela i marken så långt från ån, att de ej kunna övertäckas av uppkörd jord etc. – Min åsikt om meranämnda stenars natur och vikt har jag framställt i Gotl. Allehanda. för d. 11/11 04. Och tror jag mig ha funnit, att de kunna bli av ovanligt stor vikt för forskningen. – Senast om åtta dar torde ovansagda fornlemningar, enligt uppgift komma att utsättas för grävningsarbetet eller eventuellt för sprängning.

Visby 4/6 05 Vördsamligen Oskar Vilh. Wennersten

Det finns en skröna i samband med svärdsliplingsstenarna och kanalgrävningen 1905. Den sten som låg på åbotten i åkurvan innanför landsvägskurvan och har 10 sliprännor (Registrerad med nr. 10) ansågs för stor och tung att ta upp och man tänkte därför spränga den. En bonde i trakten lär då ha erbjudit kanalarbetarna brännvin som belöning om de lade upp den oskadd på kanten. Vad som är sant vet man inte, men stenen ligger där upplagd på kanten innanför åkurvan och är oskadd.

Fornsalen har ett fotografi från den tiden på just den stenen med en herre stående bredvid i svart långrock och plummonstop. Hittills är den ståtliga herrn okänd, kanske är det Wennersten som låtit sig fotograferas vid stenen.

I det här sammanhanget kan jag omnämna de båda andra svärdsliplingsstenarna som finns vid ån på Munkebos ägor, dels den svarta flata stenen med 4 sliprännor (no. 11) intill husgrunden i Munkgården (den gamla boplatsen vid Munkebos), samt den röda stenen (12) med 3 slipsrännor som ligger i kanalvallen lite längre uppströms.

Forngravar vid Alneskogen.

Gotland Dalhem sn. Hallfoser.

371/ 1912 Jacob Larsson.

Grav i hagen nedanför gården åt Roma vid gamla kommunikationsvägen åt Karby.

Graven liggande på högsta delen av gamla åbrädden. Delvis förstörd av ovensagda väg, i norr av åbrädden. Delvis förstörd av vindfällan (2 st.). Diametern, såvitt möjligt vara uppräknad den 7 m. Rakt i norr en till hälften kullstörtad gråsten med c:a $\frac{3}{4}$ meters höjd över marken. Strax öster om denna en något mindre – genom våld kullfallen. Rakt i söder en tredje gråsten av höjd lika med den första men upprättstående, orubbad.

Området inför dessa stenar ej höjande sig över den kringliggande marken. (De resta stenarna hade för årtal sedan väckt Herr Larssons uppmärksamhet, och har jag för c:a 6 år sedan tillskrivit Akademin om saken; det gällde då även andra fornminnen i trakten. Hoppet om att kunna rädda det ifrågavarande visade sig vid mitt senaste besök omöjligt, vadan jag riskerat göra undersökningen.)

Sedan torven avtagits, påträffades tätt under denna ett stenlager av granit samt kalk- och Gevlesandsten så lagt, att en rand mindre gick rätt i norr och söder samt på ömse sidor om denna en läggning av större flisor och derutanför mindre. (Vidfogade skiss ger en ungefär föreställning om läggningen. Denna var för övrigt något rubbad vid trädfällning (vindfällan?).)

Gravens ytterkant var bäst bevarad på ömse sidor om den sydliga av de resta stenarna och bestod där av kantställda kalk och Gevlesandstensflisor. Efter noggrann undersökning här och vid de bågge andra resta, anser jag mig ha god rätt anta, att graven ursprungligen omgivits av tolv resta stenar på lika avstånd från varandra och sinsemellan förbundna med de små kantställda flisorna.

Sedan stenläggningen borttagits genomgicks hela underliggande sandmyllagret ned till alven utan att något spår efter begravning eller gravgods kunde upptäckas. Vi ha här med all sannolikhet att göra med ett kenotafium lagt till minne efter någon å annan ort avliden person.

Visby december 1912

Oskar W. Wennersten.

På Alneskogen några hundra meter från bron vid Nygårds finns mellan landsvägen och ån två gravkullar (13), en större och en mindre, kantade med en

stenring runtomkring. I kullarnas mitt finns gropar. Det kan tyda på att gravrum har rasat samman eller att de varit plundrade någon gång. De har, så vitt jag vet, inte varit arkeologiskt under sökta.

Förtydligande till kartskissen som är avritad från kartan till Laga skifte 1876 -84 och som visar åkrar och ängar som de såg ut före skiftet och namnen på dessa samt de nya gränserna efter skiftet:

NA = Hallföse Larssons part

NB = Hallföse Johanssons part

TA = Nygårds part som tillhör Hallföse Larsson

YC, YE, YF = Slitegårds parter

Slitegårds Hallföseåker (yc och yf) som låg där vi nu har vår ladugård, ägdes på den tiden av Granskogs Dahlgren och Granberg

P = Harstäde

KA, KB, KC = Gandarve parter

ÅA, ÅB, ÅC = Suderbys - Stenstugu parter

Folke Larson

Några anteckningar om myren.

Vårt myrskifte ligger i anslutning till skogen på Romamyren mellan landsvägen och kanalen. Myren kallas sedan gammalt Älnemyr. Det är kanske ett talespråk som går tillbaka till namnet Helena myr. I alla gamla handlingar som finns kvar på gården från 1700- och 1800 -talet benämnes myren med "Helena myr". Förre landsarkivarien Gunnar Fritzell förklarade en gång att Helena myr var en helig myr och namnet härledde till munkarna och klostret i Roma.

Myren dikades ut i början på 1900-talet och fick då en annan sträckning. Den gamla årännan från Högbrohållet löper tvärs igenom vårt myrskifte där den sen gick samman med Barlingboån innan den ringlade in i skogen.

Den gamla kommunikationsvägen mellan Dalhem och Roma följde en grusås som gick tvärs över myren och den grusåsen korsar också vår myr.

Det jag vill berätta om är några kalkstensblock som legat där i jorden intill den nya landsvägen på östsidan om den gamla årännan och c:a 20 m. söder om grusåsen. Stenarna var 1 dm tjocka och närmare 1 m i längd och bredd. De var till hinder när jorden skulle brukas och efter hand de kom upp till ytan vältrades de in mot vägslänten. Vägen har breddats sen dess och numera är stenarna gömda inne i vägbanken. Den sista stenen jag såg där var 1984. Det var då jag började undra över hur de kommit dit och skrev då ner mina tankar och reflektioner efteråt. I gamla tider transporterades kalksten till kyrkbyggen, husbyggen m.m. Det här var sannolikt en sådan transport som gått snett och lasten kapsejsat.

Det område där stenarna legat var vid det tillfället inväxt med kvickrot. Jag lyfte därför harven och rensade bort rötterna där för att de inte skulle spridas ut över hela åkern. Jag körde ett extra varv i kvickrotsfältet och rensade harven ånyo. Då hängde en hästska på en harvpinne. Jag körde ytterligare ett par varv där. Då hängde där ytterligare en hästska. Den sista var av betydligt äldre modell. Då tänkte jag på stentransporten och hur det kunde ha gått till när stenarna hamnat i jorden.

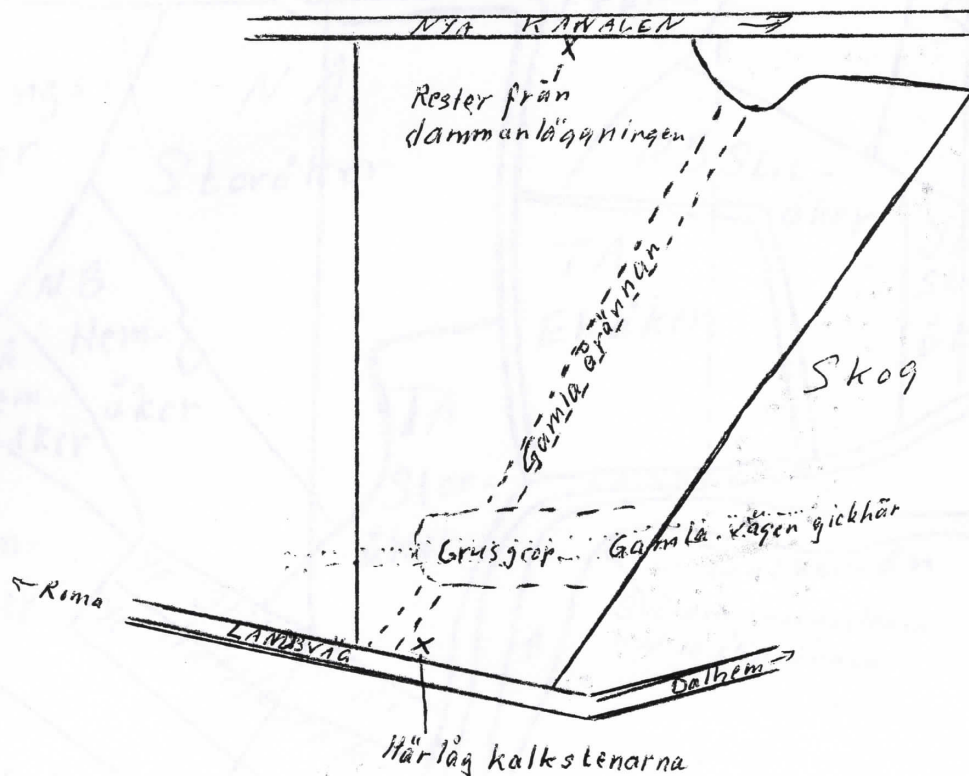
Det var kanske lättast att transportera på vintern med släde när isen låg över myren. Men på den platsen intill ån kunde det vara strömt och isen svag. Dessutom hade de kommit vid sidan om den fastare grusåsen som löper över myren.

Då tänkte jag: Har kanske hela släden med häst och allt gått ner sig och sjunkit ner i dyn? Jag drar några varv till och ser om det kommer fram något mer. Och mycket riktigt. Ett järnbeslag hängde i harven. Det kunde mycket väl ha suttit i en släde eller vagn av mindre storlek. Där slutar historien och frågan om vad som hade hänt är fortfarande obesvarad.

Vid myrtdikningen hade man en dammanläggning på myren ungefär 50 meter utanför den plats där de gamla Barlingbo och Roma- kanalerna strålar samman. Vid rensningar av kanalen på 1950- och 60-och 70-talen kom det upp dammplankor som var 2 * 8 tum och c:a 3 m långa. De var spåntade och snedsågade i nedre delen. De såg fräscha ut och jag tänkte ta vara på någon av dem som kuriosa, men det blev inte så. När de hade legat uppe några månader förstördes de så snabbt av sol och luft att de inte var värda att ta hem. Men vid rensningen på 1980-talet låg där en stump av en grov kätting och en halvmeterlång ekpacke. Ekpacken var 8-sidig och järnbeslagen på alla sidor. Det har säkert tillhört spelet som man öppnar och stänger dammluckorna med. Kättingen och ekpacken tog jag hem till gården där de nu finns.

Folke Larson.

Folke Larson

Hallföse 1:3

Hallföse 1:2

Nygårds 1:4

